Blaga & misterije
34,859 followers
Follow Page

PROGONI VJEŠTICA U HRVATSKOJ ZLOČIN I KAZNA

Lov na vještice počeo je inkvizicijom i herezom vještičarstva u srednjovjekovnoj Europi

PIŠE: DR. SC. DENIVER VUKELIĆ 07/08/2024, 18:27

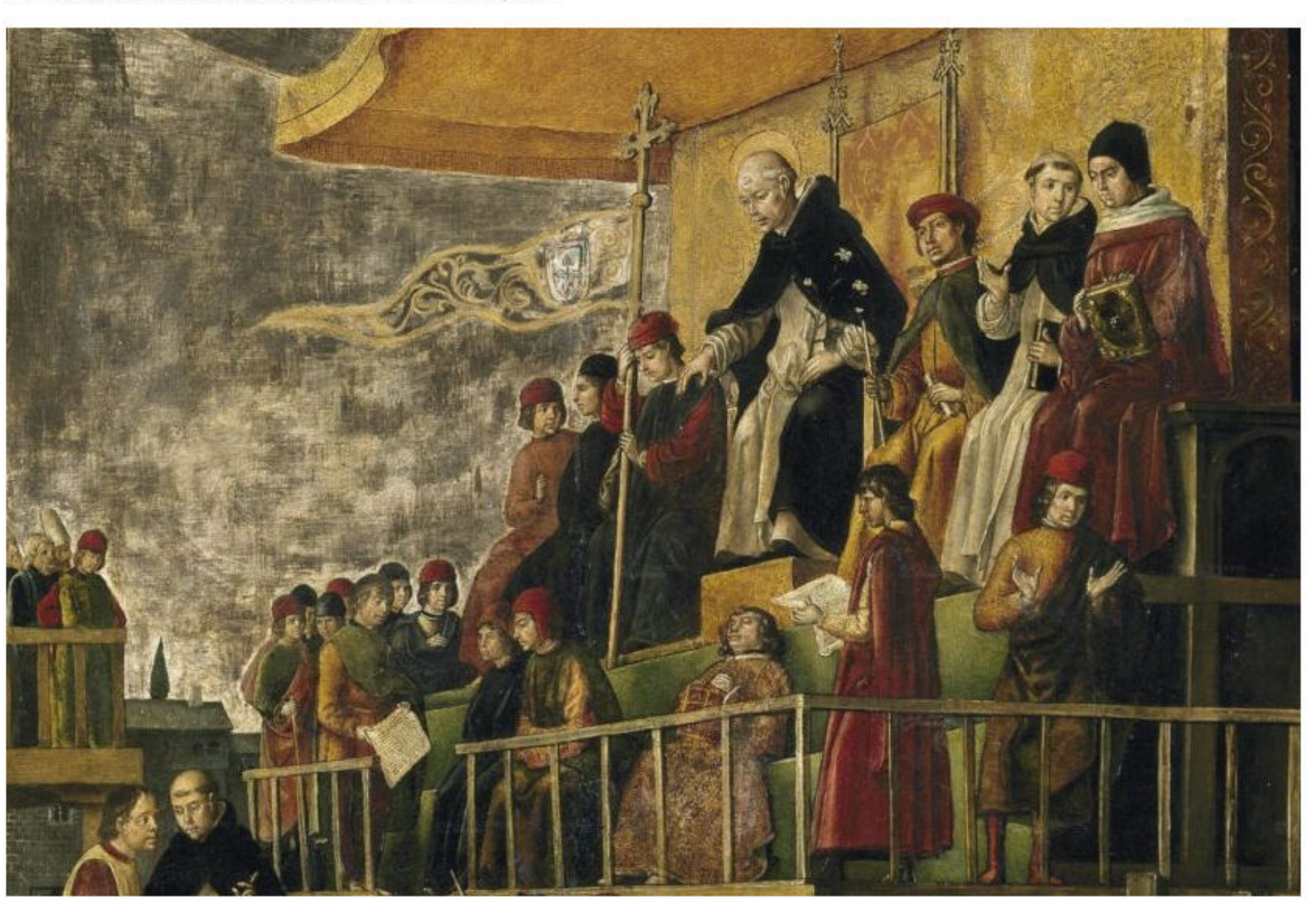

Put od magijskih praktičara do kolektivnog pojma vještica i zločina čarobnjaštva i vještičarstva trajao je stoljećima, kroz nadogradnje pravnih promišljanja rimskoga prava i njegovih kasnijih srednjovjekovnih i ranonovovjekovnih recepcija. Tu je veliku ulogu imalo i crkveno kanonsko pravo.

No, ključne institucije koje su uspostavile odnos kršćanstva kao službene religije u Europi i magijskih koncepata u srednjemu i ranome novom vijeku bile su inkvizicije. Obično ljudi danas pod dojmovima iz opće i popularne kulture vjeruju da je inkvizicija bila samo jedna. Međutim, tome ipak nije tako. Razvoj inkvizicija kao različitih institucija može se pratiti tijekom nekoliko stoljeća i na prostorimo nekoliko velikih država. Prije svega, inkvizicije možemo podijeliti na srednjovjekovne i ranonovovjekovne.

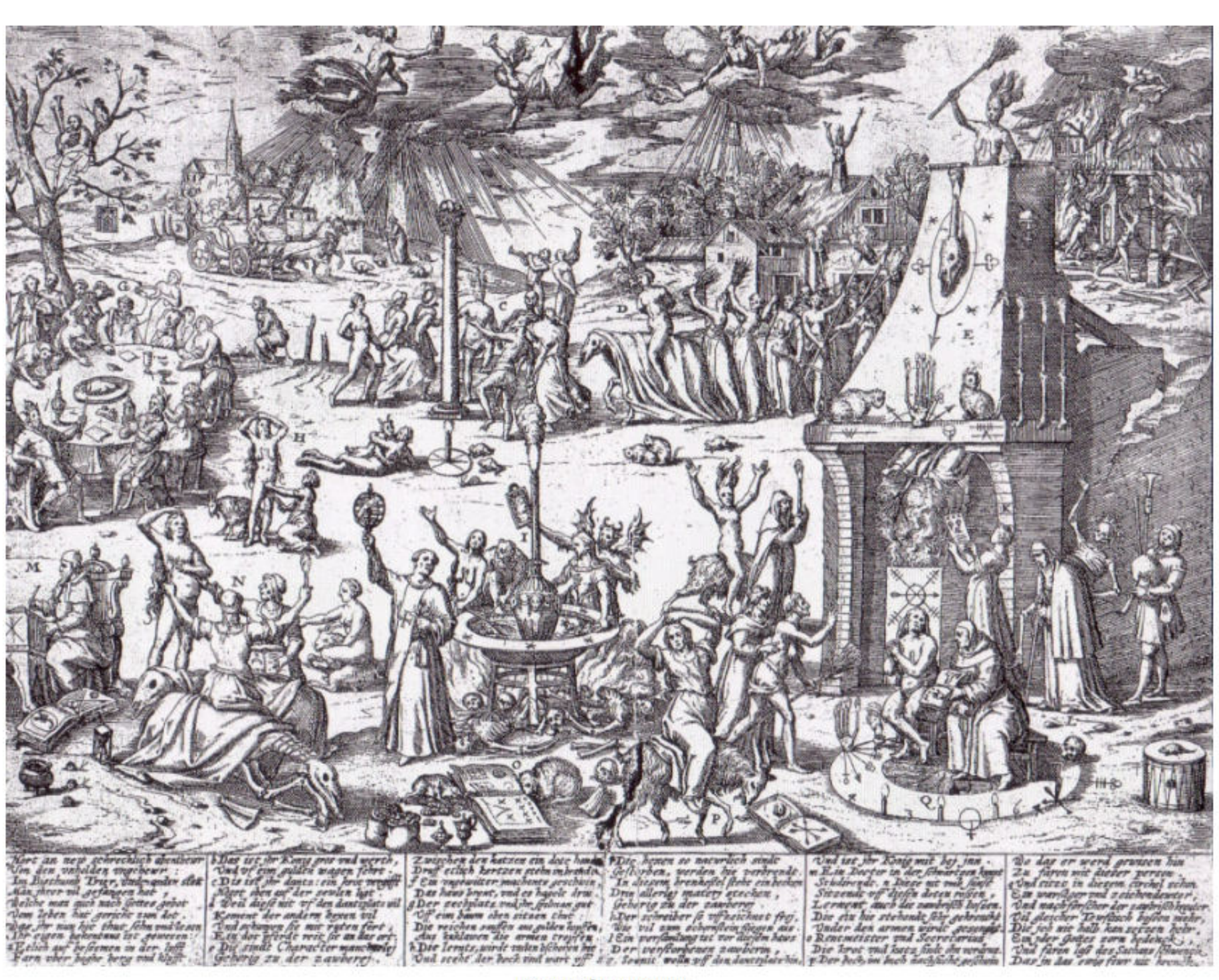

Progoni vještica / Ilustracija

Vrste inkvizicije

Srednjovjekovne inkvizicije bile su Biskupska i Papinska inkvizicija. Pod Biskupskom inkvizicijom podrazumijevao se organizirani progon heretika, prije svega katara i valdenza, koji je odobren u sklopu papinske bule *Ad abolendam* od 4. studenoga 1184. godine, kojom je papa Lucije III. u dogovoru s carem Svetoga Rimskog Carstva Fridrikom I. Barbarossom odredio da svaki biskup mora imenovati po jednog svećenika koji će pokrenuti postupak protiv heretika na svome crvenom području.

Kazna ekskomunikacije za sljedbenike i vođe hereza bila je uobičajena. No, ona se počela širiti i na sve one koji bi ih na bilo koji način štitili. Stoga je Biskupska inkvizicija vrlo često korištena i u lokalnim političkim sukobima jer bi osobe optužnene za herezu, iz ovih ili onih razloga, ekskomunikacijom bile lišene društvenog statusa te bi im bila **oduzeta osobna imovina čime bi se obično netko okoristio.**

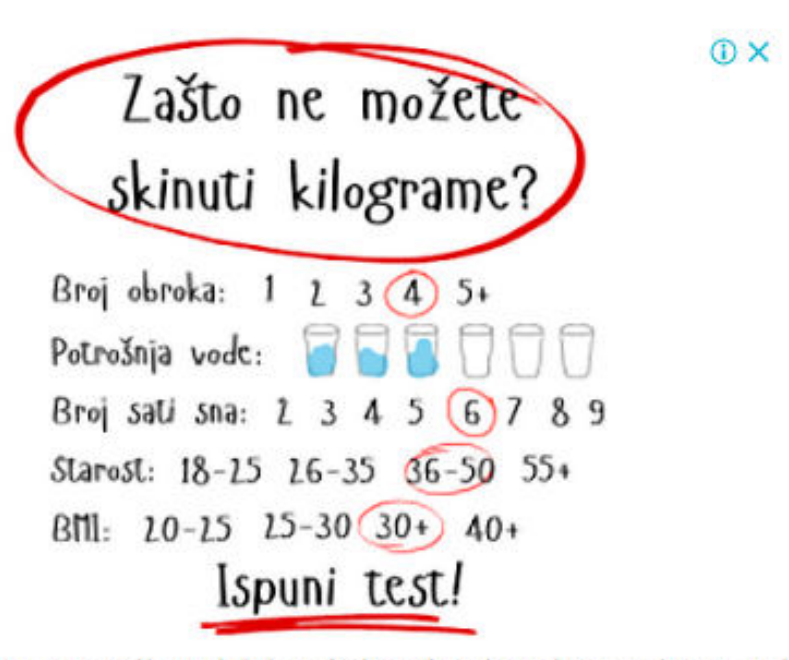
Zašto ne možete skinuti kilograme?
Broj obroka: 1 2 3 4 5+
Potrošnja vode:
Broj sati sna: 2 3 4 5 6 7 8 9
Starost: 18-25 26-35 36-50 55+
BMI: 20-25 25-30 30+ 40+
Ispuni test!

Pripadnici viših društvenih slojeva mogli su biti oslobođeni polaganjem zakletve, ali pripadnicima nižih slojeva već je bilo teže uvjeriti sudce u svoju nevinost. Neka univerzalna pravila prema kojima bi se postupalo za procesa progona heretika još nisu bila precizno regulirana zato što su u cijelom postupku velik utjecaj imali svjetovni sudovi. Svjetovni su sudovi raspolagali vlastitim pravilima i zakonima, ovisno o području kojem su pripadali, a koji su bili neujednačeni i skloni čestim promjenama.

Ratovi protiv heretika

Osim biskupskih sudskih postupaka, pokretale su se i mnoge veće vjersko-vojne kampanje protiv heretika. Sudjelovanje svjetovnih autoriteta u Biskupskoj inkviziciji utjecalo je na to da se, zbog obveze plemstva da pomognu crkvenim vlastima, u borbi protiv hereze na jugu Francuske pokrenu križarski ratovi protiv katara te je borba protiv krivovjerja ubrzo dobila i politička obilježja.

Kako je, po mišljenju nekolicine rimskih papa, niz različitih hereza u Europi uzeo odviše maha, tako je papa Grgur IX. uspostavio u 13. stoljeću posebne sudce, "inkvizitore (istražitelje) za heretičku opačinu (lat. *inquisitores haereticae pravitatis*)". Time je nastala druga glavna srednjovjekovna inkvizicija, Papinska.

Papinska inkvizicija stvorena je kao poseban crkveni sud ustanovljen bulom **pape Grgura IX.** *Ille humani generis* 8. veljače 1232. godine zato da se na području Zapadne Crkve iskorijene vjerovanja i običaji koji se protive njezinu kanonu. To je, osim starovjernih ostataka slavenskih, keltskih, germanskih i drugih običaja, vjerovanja i kultova, značilo i borbu protiv svih novih strujanja koja su postupno nastajala nasuprot katoličkoj dogmi. Ovom je bulom istražni postupak oduzet biskupima i povjeren je posebnim istražiteljima iz redova svjetovnog klera, monaških zajednica te novoosnovanih prosjačkih redova franjevaca i dominikanaca. Novi redovi bili su odgovorni izravno papi, a funkcije inkvizitora obavljali bi u župama iz kojih nisu potjecali kako bi se spriječila pristranost.

Različite struje unutar crkve

Papa Grgur IX. je time, među ostalim, želio spriječiti javni linč i **lomače u puku bez suđenja,** ali i stvoriti sud koji će uputiti heretike u to da su u krivu i izvesti ih na pravi put. Ako bi, ipak, oni to odbili, tada bi bili prepušteni svjetovnim vlastima da im se sudi kao hereticima prema svjetovnom pravu.

Ubrzo nakon toga papa Grgur IX. uspostavio je i dominikanski ogranak Papinske inkvizicije u francuskom gradu Toulouseu za borbu protiv kršćanske hereze sljedbi katara i valdenza te je uskoro porastao broj optuženih za heretične i magijske zločine. Aktivnosti i utjecaj Papinske inkvizicije obuhvatile su sve sfere života ljudi u Europi toga doba, kako političke tako zakonske, kako običnih ljudi iz puka tako učenijih i onih iz viših slojeva.

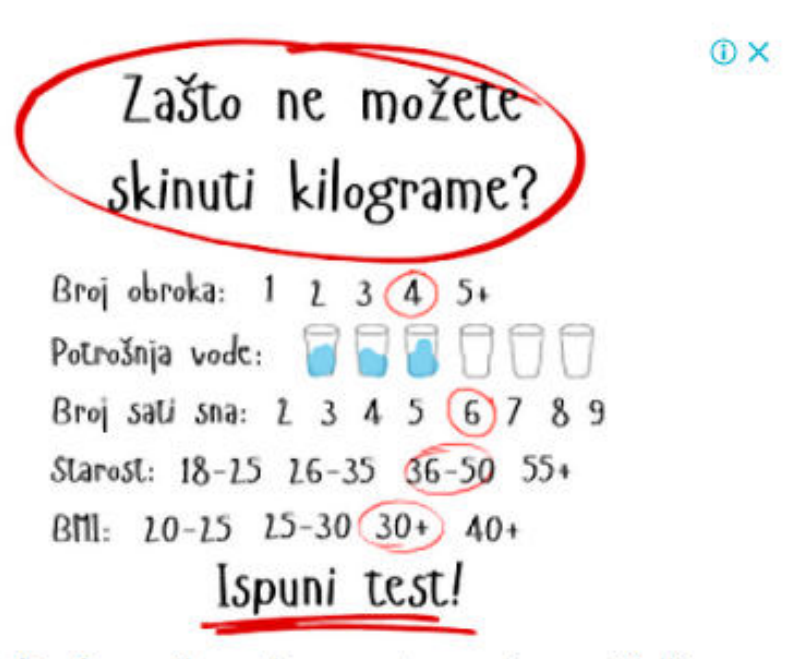
Zašto ne možete skinuti kilograme?
Broj obroka: 1 2 3 4 5+
Potrošnja vode:
Broj sati sna: 2 3 4 5 6 7 8 9
Starost: 18-25 26-35 36-50 55+
BMI: 20-25 25-30 30+ 40+
Ispuni test!

Franjevački i dominikanski **inkvizitori,** naviknuti na putovanja, proširili su se Europom radeći pritom temeljite zapisnike, što su nam danas važni povijesni izvori iz kojih možemo **crpiti podatke o različitim slučajevima.**

Metode istrage

Inkvizitorska procedura ispitivanja postoji li hereza u nekome mjestu sastojala se od istraživanja tijekom kojeg se okupljalo građane na javnome mjestu te su se dopuštale prijave po vlastitom nahođenju što se uzimalo u obzir kao olakotna okolnost. Tijekom kasnijeg suđenja postojala je mogućnost oslobađanja ako su prijave dale osobe (čiji je identitet optuženiku bio nepoznat), a za koje bi se utvrdilo tijekom procesa suđenja da su u zavadi s optuženikom ili imaju skrivene motive prema njemu. Papa Grgur IX. smatrao je da je bolje da "krivac bude nekažnjen nego nevini povrijeđen".

Papinskim Dekretom *Ad extirpanda* od 15. svibnja 1252. godine papa Inocent IV. dopustio je i **primjenu torture** u istražnom postupku precizirajući uvjete njezina korištenja. Kažnjavanje bi obično uključivalo oduzimanje imovine, pokajničko obilježavanje sramotnim znakovima ili žigosanjem, tjelesne kazne, a najteža kazna bila bi smrt spaljivanjem na lomači. Svećenici nisu smjeli izvršavati kazne, to je bilo dopušteno samo svjetovnim vlastima. Svećenicima inkvizitorima je posao prije svega bio preobratiti heretika i vratiti ga na pravi put.

Jedan od najpoznatijih dominikanskih papinskih inkvizitora Bernardo Gui (1261. – 1331. g.) od 1307. do 1323. godine u Francuskoj donio je ukupno 636 presuda, a od toga ih je 45 završilo kasnijim pogubljenjem po presudama svjetovnih sudova. Osim toga, bilo je zabilježeno i mnogo zloporaba Papinske inkvizicije u svjetovne i političke svrhe, poput suđenja i ukinuća križarskoga viteškog reda templara 1312. ili pak suđenja Ivani Orleanskoj kao vještici 1430. godine.

Zanimljiv primjer je slučaj voditelja katedre za astrologiju pri Sveučilištu u Bologni Cecca d'Ascolija, koji je 1327. godine zajedno sa svojim kolegama u Firenci spaljen na lomači zbog svojih tvrdnji da je Isus Krist na svijet došao u skladu s učenjima **astrologije** te da je slijed njegova života bio točno određen njegovim horoskopom koji je sam Cecco izračunao. Cecco je tako postao prvi europski sveučilišni učenjak kojeg je inkvizicija spalila na lomači zbog hereze.

KOLIKO VAM JE KALORIJA DNEVNO ZAPRAVO POTREBNO?
ISPUNI TEST

U 15. stoljeću dogodili su se i prvi masovni **procesi za čarobnjaštvo**, prije svega na područjima današnje Švicarske i Francuske.

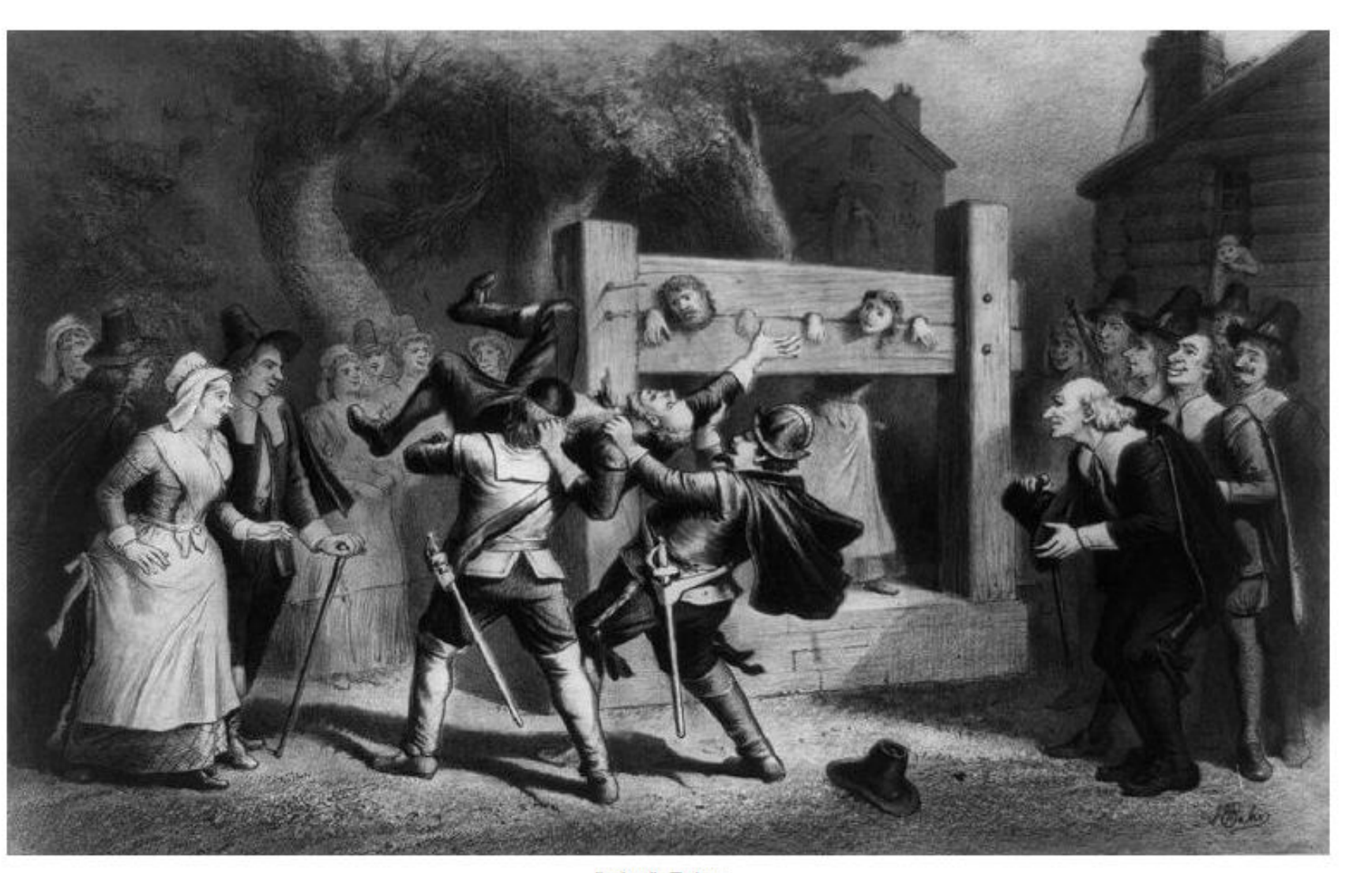

Ilustracija Torture

Prvi takav veliki proces vodio se čak osam godina, od 1428. do 1436. godine, u švicarskom kantonu Valais. U procesima tijekom ovog razdoblja već su prisutni svi glavni elementi kasnijih procesa za demonološki obojane magijske zločine: optuženi su bili za ubojstvo, herezu, čarobnjaštvo i ugovor s đavlom, a optuženi su navodno plaćali danak đavlu koji se pojavljivao u obliku crnog ovna ili medvjeda tražeći da izbjegavaju misu i ispovijed. Neki su mučeni do smrti a da nisu priznali, no mnogi su na torturi »priznavali« izazivanje ludila, sljepoće, impotencije, neplodnosti, ubijanja i jedenja djece, vještičji let na sijelo mazanjem masti po stolcima na kojima bi letjeli. Također su optuženi da su bili vukodlaci koji bi ubijali stoku te da su poznavali napitak za nevidljivost, uništavanje usjeva i vinograda te oduzimanje mlijeka kravama. Povijesni izvori govore o dvije stotine spaljenih na lomači u prve dvije godine procesa, a pretpostavlja se da ih je do kraja bilo više stotina. Zanimljiva je činjenica da su, za razliku od kasnijih europskih masovnih procesa za magijske zločine, tijekom ovih procesa dvije trećine optuženih bili muškarci, a samo trećina žene.

Drugi važan proces vodio se u Arrasu u današnjoj Francuskoj od 1459. do 1461. godine. Kao valdenzi, kršćanske sljedbe koja je odstupala od kanona Katoličke Crkve, niz je osoba optuženo za herezu, a neki od njih su optuženi i za čarobnjaštvo, obožavanje vraga i sudjelovanje na vještičjem sijelu. Pet je osoba spaljeno, a jedna se ubila u zatvoru.

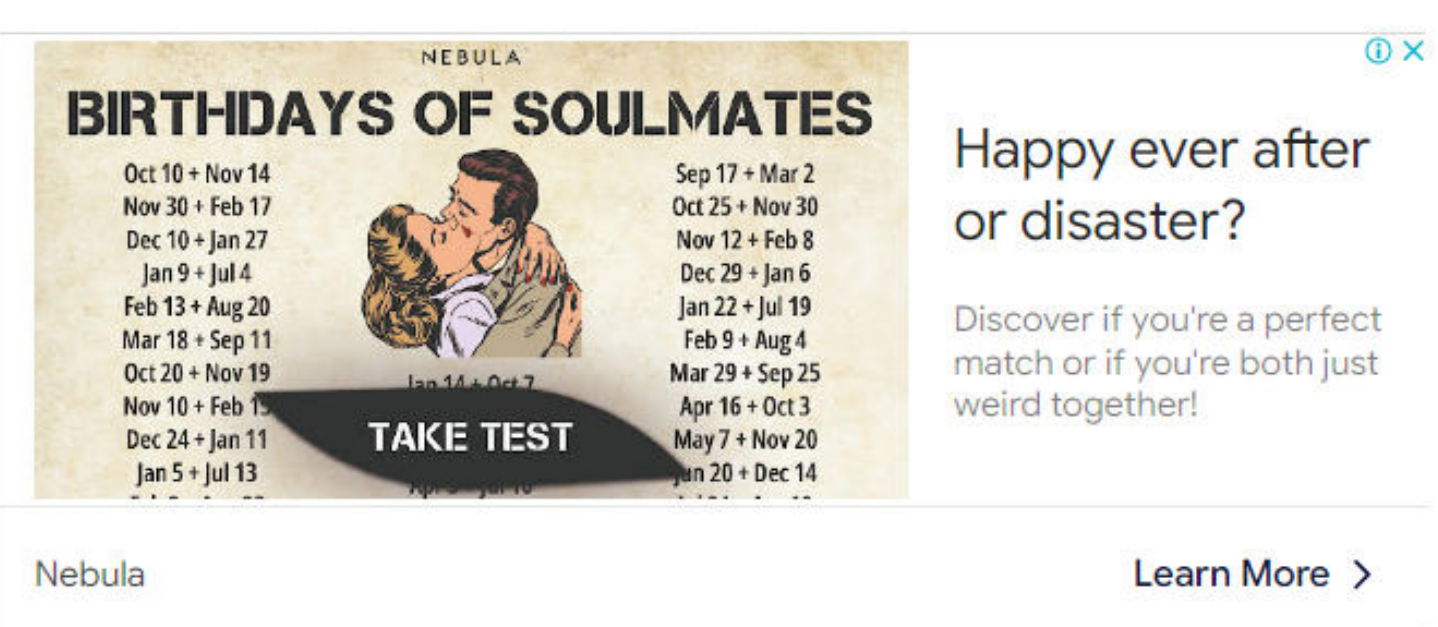
NEBULA
BIRTHDAYS OF SOULMATES
TAKE TEST
Happy ever after or disaster?
Discover if you're a perfect match or if you're both just weird together!
Nebula Learn More

Ono što je ključno u ovom slučaju jest da o njemu postoji svjedočanstvo rektora francuskog Sveučilišta u Bologni Johannesa (Jeana) Tinctora, koji je 1460. godine napisao djelo *Procesi protiv valdenške sekte* (franc. *Invectives contre la secte de vauderie*, lat. *Tractatus contra sectam vaudensium*). To je djelo utjecalo na porast popularnosti **priručnika za progone magijskih zločina**, koji će svoj zenit doživjeti potkraj 15. i u 16. stoljeću.

Jedan od sudionika procesa protiv valdenza u Arrasu bio je i Nicolas Jacquier (lat. Nicolaus Jaquerius, ? – 1472. g.), francuski dominikanac i inkvizitor, a također i demonolog te poticatelj borbe protiv čarobnjaštva i vještičarstva. Jacquier je sudjelovao i na velikom Bazelskom koncilu od 1431. do 1437. godine te je od 1466. do 1468. godine bio inkvizitor protiv heretika u Češkoj. Jacquier je godine 1458. napisao traktat *Bič protiv heretičkih vještica* (lat. *Flagellum haereticorum fascinariorum*), otisnut prvi put tek 1581. godine.

Vještičja stolica, primjer torture

U njemu je ocijenio bilo kakvo čarobnjaštvo i vještičarstvo herezom i heretičkim kultom pa stoga opravdava uključivanje inkvizicije u istragu i procesuiranje magijskih zločina. Jaquier je smatrao da stariji crkveni pogledi na vještičju moć u Canon Episcopi nisu točni te da ne stoji ideja da je vještičja moć samo privid koji Đavao stvara. U svojem je traktatu opisao i slučaj suđenja svećeniku koji je držao propovijed u korist Canona smatrajući da je vještičarstvo iluzija, što je pod torturom povukao.

Slabljenjem papinskog autoriteta sredinom 15. stoljeća postupno se gasio rad Biskupske i Papinske inkvizicije, a sve je izraženije bilo upletanje svjetovnih vlasti u procese, na temelju čega nastaju ranonovovjekovne nacionalne inkvizicije. U njihovom okrilju nastaju i najvažniji priručnici za borbu protiv vještica koji će ostaviti veliki trag i na europsko te posljedično hrvatsko zakonodavstvo.

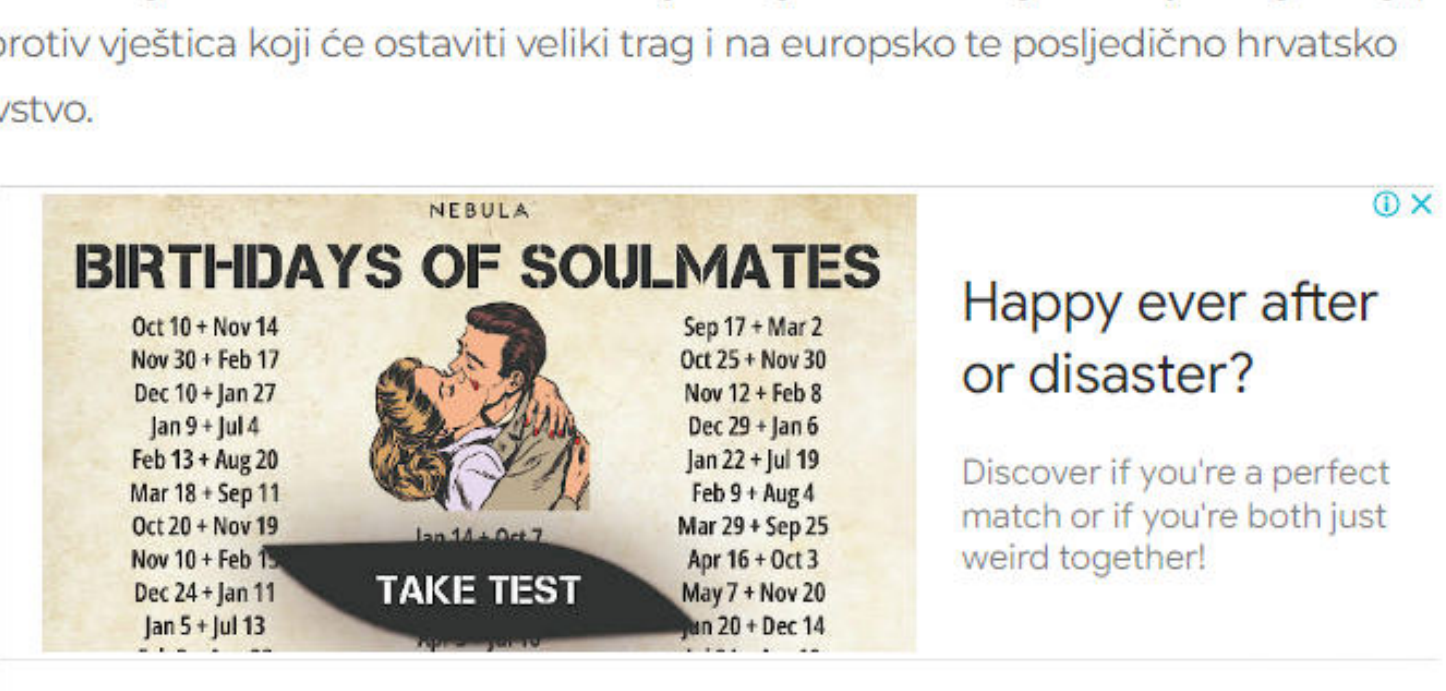
NEBULA
BIRTHDAYS OF SOULMATES
TAKE TEST
Happy ever after or disaster?
Discover if you're a perfect match or if you're both just weird together!
Nebula Learn More

Članak je sufinanciran iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije RH, temeljem javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

AGENCIJA ZA ELEKTRONIČKE MEDIJE

#IZBOR #VJEŠTICE